

**АВТОМАТИЗАЦІЯ ТОРГІВЛІ ТА ОБЛІКУ:
ВПЛИВ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА**

*Поддубна Н.М., аспірант кафедри аудиту,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна*

В умовах мінливого бізнес-середовища для підприємств роздрібно́ї торгівлі все гостріше постає питання завоювання нових позицій в ринковому просторі. Тому, у таких ситуаціях, потреби менеджерів вимагають від облікового персоналу надання необхідної інформації для прийняття управлінських рішень в найкоротші терміни. Це спонукало бухгалтерів оптимізувати та пришвидшувати свою роботу шляхом пошуку нових методів обробки інформації, а також до перегляду власної форми обліку, усе частіше надаючи перевагу заміні ручного способу обробки даних – комп'ютерному.

Проблематиці автоматизації бухгалтерського обліку приділили свої праці такі науковці Бенько М.М., Верига Ю.А., Завгородній В.П., Івахненко С.В., Матієнко-Зубенко І.І. та ін. Проте, на сьогодні автоматизація облікового процесу на підприємствах роздрібно́ї торгівлі залишається актуальною та потребує подальшого вивчення, із обов'язковим урахуванням особливостей даної галузі.

Автоматизація обліку та торгівлі має великий економічний та соціальний ефекти, а саме: відбувається полегшення праці облікового та трудового персоналу; зменшується трудомісткість та підвищується продуктивність праці; відбувається скорочення часу та підвищення ефективності при обслуговуванні покупців; підвищується оборотність товарів; зменшуються витрати обігу; підвищується коефіцієнт використання торговельних і складських приміщень магазинів; відбувається удосконалення логістичних процесів усього підприємства, знижуються страхові запаси на складах; зменшуються витрати на адміністративно-управлінський персонал; максимально скорочується процес обробки бухгалтерських документів (після створення облікової фази проводки формуються автоматично) та ін. Перелічені переваги безпосередньо впливають на господарську діяльність усього суб'єкта господарювання, результатом чого стає підвищення його прибутковості.

При виборі комп'ютеризованої системи, керівному персоналу необхідно керуватися наступними принципами, а саме:

– Принцип корисності, суть якого полягає у порівнянні витрат і можливих майбутніх вигод, які підприємство може отримати у процесі своєї діяльності використовуючи обрану програму. Також необхідно враховувати усі витрати, пов'язані із навчанням, перепідготовкою персоналу, а також на витрати, які пов'язані із постійним обслуговуванням програми та її оновленням.

– Принцип захищеності – забезпечувати захист інформації в комп'ютерних інформаційних системах бухгалтерського обліку. У процесі діяльності комп'ютерні інформаційні системи піддаються впливу двом категоріям загроз: активним і пасивним. Активними загрозами є комп'ютерне шахрайство та саботаж. Пасивними – це можливі помилки самої системи та пошкодження будь-якого її компонента, без якого здійснення подальшої діяльності є неможливим або спричинює суттєві помилки у роботі, тобто це може бути повною або частковою втратою своїх функціональних характеристик. Також, даний принцип передбачає можливість програми протистояти протиправним діям із сторони, так званих, третіх осіб, які без належного на це дозволу, та із явними злочинними намірами можуть мати доступ до електронних даних та файлів, цим самим умисно наносячи майбутні втрати для підприємств шляхом «витіку» інформації, її втраті, блокуванню, підробленню або передачі зацікавленим конкурентам.

– Принцип відповідності кваліфікації – передбачає, що особи, які працюють із комп'ютерними програмами є кваліфікованими та обізнаними із програмними продуктами, адже недотримання даного положення може призвести до ненавмисного нанесення шкоди як самої системи, так і всьому підприємству.

– Принцип гнучкості – є чи не найважливішою умовою при виборі програмних продуктів, адже ураховуючи вплив як зовнішніх факторів (часта зміна законодавства, зміни в існуючих договорах між контрагентами, та ін.), так і внутрішніх (зміна облікової політики, нові вимоги управлінського обліку та ін.) обрана програма повинна максимально швидко та ефективно бути адаптованою до змін в системі бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю на підприємстві.

При виборі і застосуванні програмного продукту, не варто забувати і про контрольну функцію обліку, яка посилюється в умовах автоматизованого оброблення інформації, це є необхідною умовою для здійснення безперервного

контролю кожної окремої операції, а також виявлення протиправних дій у вигляді правопорушень і законодавчо-необґрунтованих відхилень у господарській діяльності підприємства. Отже, як бачимо, однією із особливостей обліку є його тісний взаємозв'язок із внутрішнім контролем, аналізом та аудитом.

Автори книги «Інформаційні системи і технології в обліку» виділяють основні завдання внутрішньогосподарського контролю та аналізу в умовах застосування автоматизованої системи обліку [1]: аналіз правомірності застосування на підприємствах форм і засобів обліку; аналіз правомірності фіксації первинних господарських операцій і підтвердження відповідними даними документів; дослідження облікових даних щодо повноти їх відображення; контроль за несанкціонованим доступом до облікової інформації; контроль за правильністю та своєчасністю здійснених розрахунків; аудит за повнотою та своєчасністю формування звітної інформації; аудит за правильністю складання бухгалтерських проведення і формуванням облікових реєстрів; дослідження та прогнозування фінансово-господарського стану підприємства; формування управлінських рішень за фактичною інформацією.

Отже, не залишається сумнівів, що застосування комп'ютерних технологій дозволяє вирішити чимало проблем не лише тих, які пов'язані із бухгалтерським обліком, а і з контролем, аналізом та управлінням. Зменшивши навантаження на бухгалтера, який більшу частину свого часу витрачав на ручну обробку інформації, розширення можливостей аналітичного обліку дозволяє проводити більше аналітичних розрахунків, а це значить, стає можливим оперативне забезпечення керівного персоналу інформацією, яка необхідна для прийняття управлінських рішень.

Проте, керуючись лише явними можливими перевагами, які були наведені раніше, більшість суб'єктів господарювання не здійснюють жодних розрахунків із економічної ефективності впровадження комп'ютерних програм. На сучасному етапі, існує декілька варіантів визначення оцінки ефективності використання програмних продуктів й функціонування інформаційної системи загалом: це кількісний або фінансовий (розрахунок проводиться згідно математичних формул), якісний (застосування експертної оцінки, яка у тому числі виявляє підвищення довіри та лояльності покупців, контрагентів) та змішаний (у собі містить поєднання фінансової та нефінансової складової). Кількісно ефективність застосовуваних комп'ютерних систем можна визначити шляхом порівняння витрат (часу, коштів тощо), які несе підприємство на

ведення обліку в даний час, із витратами на ведення обліку при майбутньому способі обліку. На даний момент це є найбільш зручним та легким у практичному застосуванні способом, оскільки обліковий персонал не зважаючи на способи обліку виконує однакову роботу, тобто обробляє одні і ті ж дані, які забезпечують досягнення однієї кінцевої мети, а це значить, що понесені витрати часу, коштів, які знадобилися на виконання даного завдання можна визначити. Доречно визначати зменшення (збільшення) трудомісткості виконуваних облікових робіт (1), та зменшення (збільшення) витрат необхідних для виконання облікових робіт (2).

$$T_{ек} = T_p - T_k \quad (1),$$

де $T_{ек}$ – зменшення трудомісткості;

T_p – трудомісткість при ручному способі обліку;

T_k – трудомісткість при комп'ютерному способі обліку.

$$B_{ек} = B_p - B_k \quad (2),$$

де $B_{ек}$ – зменшення витрат;

B_p – загальні витрати при ручному способі обліку;

B_k – загальні витрати при комп'ютерному способі обліку.

Отже, розрахувавши дані показники можемо визначити, чи ефективно впроваджувати та використовувати комп'ютерні системи. При цьому варто зазначити, що пряма економічна ефективність, тобто скорочення витрат не завжди є кращою опосередкованої економічної ефективності – зменшення трудомісткості праці.

Можемо зробити висновок, що до вибору та впровадження комп'ютерних програм потрібно підходити виважено та обґрунтовано, при цьому необхідно враховувати ряд факторів, які впливають на підприємство: обсяги діяльності, кількість працівників, кваліфікаційні навички співробітників, а також провести оцінку економічної ефективності від впровадження даних систем, так як, необґрунтоване запровадження може бути малоефективним, або ж взагалі збитковим для обраного суб'єкта господарювання, що може бути наслідком невірному вибору складу апаратного та програмного забезпечення, недостатньою обізнаністю облікового персоналу та ін.

Таким чином, автоматизація торгівлі та обліку, за умов дотримання всіх перелічених вимог, за сучасних умов господарювання, безумовно, збільшує конкурентоспроможність підприємства. Перспективою подальших досліджень, стане вивчення основних типів організації автоматизованих інформаційних систем обліку та вибір найбільш оптимальної для роздрібних торговельних підприємств споживчої кооперації, урахуваючи специфіку їх господарської діяльності та фінансові можливості.

Список літератури:

1. Терещенко Л.О. Інформаційні системи і технології в обліку: підручник. / Л.О. Терещенко, І.І. Матієнко-Зубенко. – К. : КНЕУ, 2008. – 592 с.